

tuinjournaal

Tuinclubs: ervaringen
uitwisselen

pagina 8 t/m 11

Inspirerende
excursies NTs

pagina 12 en 13

Oude moestuin
Vollenhoven floreert

pagina 14 en 15

Binding generaties
maakt Wester-Amstel
bijzonder

pagina 16 en 17

Succesvolle
themedag over
buitenplaatsen

pagina 22 en 23

thema
tuin-
beleving

JUNI 2012 - JAARGANG 29 - NUMMER 2

2

Tuinbeleving

TUIN
NEDER
LANDSE
STICHTING
TUINEN

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs), opgericht in 1980, streeft naar het behoud van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en ligging. Daartoe worden inventarisaties en onderzoeken uitgevoerd en adviezen gegeven aan eigenaren, beheerders en overheden over planontwikkeling, herstel, beheer en aanpassingen.

De NTs organiseert voor donateurs en andere belangstellenden cursussen, excursies en inleidingen over aspecten van de tuinkunst, tuincultuur en tuin- en landschapsarchitectuur.

Donateurs ontvangen jaarlijks de Open Tuinen Gids met een tuinpas waarmee de NTs-tuinen op de aangegeven data gratis te bezoeken zijn.

De middelen voor deze activiteiten worden door donateurs bijeengebracht. De jaarlijkse donatie voor particulieren bedraagt minimaal € 42,00. Het donateurschap geldt per kalenderjaar en wordt automatisch verlengd, tenzij de donateur opzegt vóór 1 november van het lopende jaar. Daarnaast kent de NTs geschenk- en bedrijfs-donateurschappen. Bij het bureau is informatie te verkrijgen over het doen van schenkingen en legaten.

Voorwoord

Nederland heeft een groot aantal waardevolle, maar ook kwetsbare groene monumenten. Deze tuinen en parken zijn in hun ontstaan en ontwikkeling nauw verweven met de cultuurhistorische ontwikkeling van ons land. In 1980 is de Nederlandse Tuinenstichting opgericht met als doel het streven naar behoud van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en ligging.

Met enkele duizenden donateurs en vele tientallen vrijwilligers is de NTs in staat haar doelstelling zo goed en zo vaak mogelijk in daden om te zetten. In het hele land speelt de NTs een belangrijke rol, en boeken enthousiaste vrijwilligers met ondersteuning van de NTs successen. Er zijn mensen die zich inzetten voor de zwaar verwaarloosde Dieptetuin in Zeist, en tegen het beleid van de gemeente Leek in verband met de toekomst van het park Nienoord.

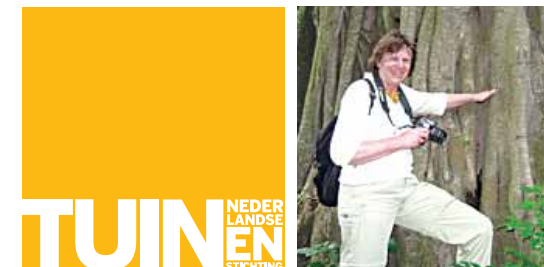
De Rijksdienst Cultureel Erfgoed heeft de NTs advies gevraagd voor een op te stellen lijst van groene wederopbouwmonumenten. En zo zijn er nog veel meer activiteiten. Onze excursies zijn al in een vroeg stadium volgeboekt; we werken met wachtlijsten. Allemaal positieve geluiden na een aantal jaren van berichten dat het niet goed ging met de NTs.

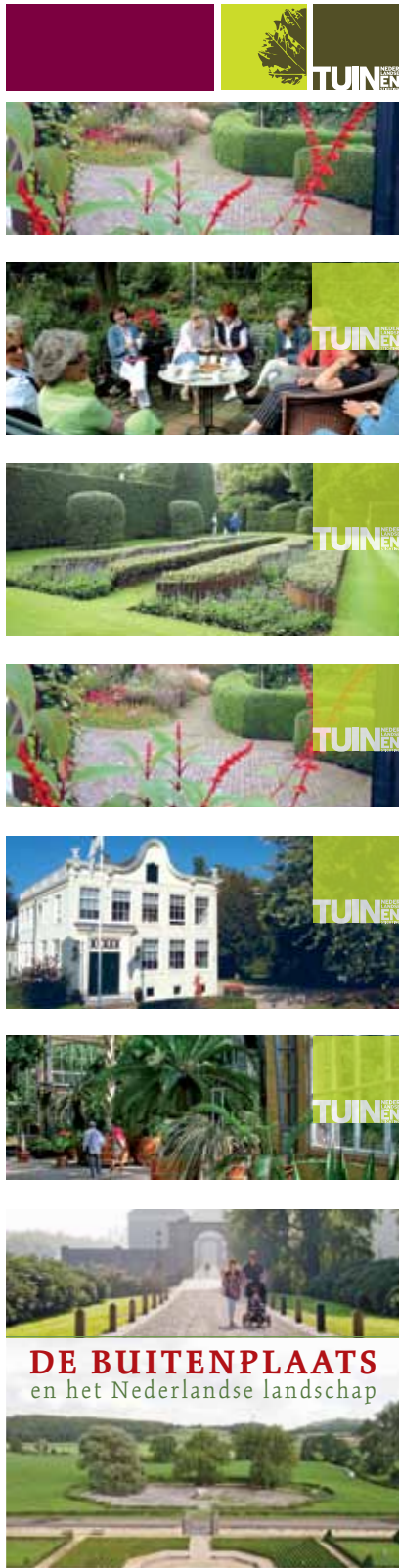
De themadag die de NTs op 24 maart samen met Erfgoedvereniging Heemschut organiseerde over buitenplaatsen was een inspirerende dag, waarover u in deze uitgave meer leest. De bijeenkomst werd afgesloten met het ondertekenen van een Manifest Groen Erfgoed, dat eind dit jaar wordt aangeboden aan de overheid. De startdatum was 24 maart en we hopen dat dit manifest in de loop van het jaar groeit met duizenden en duizenden handtekeningen van iedereen die belang hecht aan ons groene erfgoed. We rekenen erop dat in ieder geval alle donateurs van de NTs tekenen, dus ook u. U kunt dit doen door naar de website van Heemschut te gaan www.heemschut.nl en daar uw digitale handtekening te zetten. Maakt u vooral ook mensen warm bij u in de buurt of via uw mailbestand. Hoe meer mensen tekenen hoe meer draagvlak.

Heerlijk is het om dan in de krant Spits te lezen dat er een huisarts onderzoek heeft gedaan naar de invloed van groen op de gezondheid en dat hij heeft berekend dat 26 miljoen euro kan worden bespaard op de gezondheidszorg als er meer groen in de woonomgeving komt.... Eindelijk een wetenschappelijke bevestiging van wat tuin-/groenliefhebbers eigenlijk allang wisten. Dat bevestigt ook het bestaansrecht van de NTs. Over hoe we dat in de toekomst vorm gaan geven, daar gaan we dit jaar verder over denken en praten. Uw suggesties en uw kritiek zijn meer dan welkom! Mail naar info@tuinenstichting.nl met als onderwerp 'suggesties voor de NTs'. We willen in beweging blijven om in te kunnen haken op de snel veranderende tijd.

In dit Tuinjournaal staat 'tuinbeleving' centraal; een wat filosofisch getint thema over het uitwisselen van ervaringen in tuinclubs, het effect van een persoonlijke rondleiding, het gezamenlijk bezoeken van tuinen en het tot leven brengen van een oude moestuin. Ik wens u veel leesplezier.

Beline Geertsema
Voorzitter Nederlandse Tuinenstichting

NTs-NIEUWS 6 en 7

De Nederlandse Tuinenstichting biedt bedrijven die de missie van de NTs ondersteunen een bedrijfsdonateurschap aan.

TUINBELEVING 8 t/m 11

Tuinclubs, het collectieve tuinbeleven
Het genieten van tuinen is des te aangenamer als je het met anderen kunt delen. In de jaren zestig van de vorige eeuw zijn de eerste tuinclubs in Nederland ontstaan.
Éva Kovács en Marian Lenshoek

TUINBELEVING 12 en 13

Donateursexcursies: inspirerend voor deelnemer en eigenaar
‘Georganiseerde tuinbeleving’ is de drijfveer voor de zeer populaire excursies die de NTs organiseert. Met de NTs kom je in hele bijzondere tuinen, met unieke verhalen.
Korneel Aschman

TUINBELEVING 14 en 15

Vollenhoven’s mooie moestuin, springlevend erfgoed
De oude moestuin van het landgoed Vollenhoven floreert, tot groot genoegen van de eigenaren en de omwonenden.
Julia Voskuil

TUINBELEVING 16 en 17

De lange familieband met Wester-Amstel
Een persoonlijke rondleiding door de eigenaar geeft een extra dimensie aan tuinbezoek. Zeker als de betrokkenheid met de plek generaties teruggaat.
Marian Lenshoek en Ronald van Immerseel

18 en 19

Start een Groen Erfgoed Fonds bij het Prins Bernhard Cultuurfonds
Via het Prins Bernhard Cultuurfonds kunt u uw nalatenschap bestemmen ten behoeve van cultuurhistorisch groen.
Suzanne Kooij

GROEN NIEUWS 20 en 21

De teelt van leifruitbomen
De heruitgave van *De teelt van leifruitbomen* beschrijft in woord en beeld het leiden en snoeien van oude fruitrassen.

Boek over historische buitenplaatsen in Nederland
In het kader van het themajaar Historische Buitenplaatsen verscheen het boek *De buitenplaats en het Nederlandse landschap*, met historie, visies en achtergronden.

GROEN NIEUWS 20 en 21

Tuinhistorisch onderzoek: bron van waardevolle kennis
Voor het eerst zijn Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek gepubliceerd, met praktische handreikingen voor het vaststellen van de waarde van groen erfgoed.
Ronald van Immerseel en Leo Hendriks

22 en 23

Themadag ‘Verleden, Heden en Toekomst van de Historische Buitenplaats’
De NTs en Erfgoedvereniging Heemschut organiseerden een druk bezochte bijeenkomst om meer aandacht te vragen voor de bijzondere waarde van buitenplaatsen.
Marion Kruisbrink

OPENTUINENCOMMISSIE 24 en 25

’t Hof Ravestein: tuin omgeven door wind en het volle Zeeuwse licht
In de achttiende eeuw werd Ravestein bewoond door een bewindvoerder bij de VOC. De kern van de oude buitenplaats is gerestaureerd, met borders vol rozen bij het huis.
Willemien van Montfrans-Hartman

MONUMENTENCOMMISSIE 26 en 27

Reconstructie van de Springerbrug in Clingendael
De recente reconstructie van een door Leonard Springer ontworpen brug op Clingendael kwam mede tot stand door tussenkomst van de Nederlandse Tuinenstichting.
Joost Gieskes

Tuinhistorisch onderzoek voor Wijhezicht
De NTs heeft de gemeente gewezen op de noodzaak van degelijk onderzoek naar de geschiedenis van het Park Wijhezicht.
Henk van der Eijk

EXCURSIECOMMISSIE 28

Gered van het water: buitenplaatsen en kastelen op Schouwen-Duiveland
In het Jaar van de Historische Buitenplaats organiseren de NTs en Heemschut een gezamenlijke excursie naar Schuddebeurs, Haamstede en Zierikzee.
Irene Agterkamp

29

Red een plantentuin, red plantenkennis!
Nederland heeft duizenden verzamelingen van bijzondere planten in tuinen en parken. De Stichting Arboridata zet zich in voor een beter beheer van minder bekende plantenverzamelingen.
Wybe Kuitert

30 en 31

Op de bres voor groen cultureel erfgoed
Verkorte versie van het jaarverslag van de NTs over 2011.
Marian Lenshoek

De tuin van Geke Rook gaat dicht

De tuin van Geke Rook in St. Jansklooster, nr. 78 in de Open Tuinen Gids 2012, moet helaas sluiten vanwege ernstige artrose van de eigenaresse.

De tuinbeschrijving in onze Gids begint met: "Een uit oude stenen opgetrokken muur ontsluit deze schitterende liefhebberstuin." Zulke bewoordingen vallen niet veel tuinen in de Gids ten deel. In de beschutting van de muur is hier inderdaad in dertig jaar door Geke met hulp van haar man een paradijs geschapen van bijzondere vaste planten, struiken en zelfgezaaide eenjarigen waarin je je in een Engelse cottagetuin waant. De laatste jaren is het er in het voorjaar een feest van duizenden bloembollen.

Geke is bescheiden, maar kenners wisten haar tuin te vinden. In bijna alle bekende Europese tuintijdschriften, zoals Gardens Illustrated, L'Art des

Jardins, Duitse en Scandinavische bladen en diverse boeken hebben reportages over haar tuin gestaan. Alle artikelen roemen haar verfijnde kleurgebruik en het mooie uitzicht over de polder.

Gelukkig denken Geke en haar man nog aan de toekomst, en zijn ze begonnen om de tuin zo in te richten dat misschien over een paar jaar weer bezoekers kunnen genieten, maar dan van een onderhoudsvriendelijke tuin.

Namens de Opentuincommissie, Anneke van Apeldoorn en Lietje de Vree

NTs biedt bedrijfsdonateurschap aan

De Nederlandse Tuinenstichting biedt bedrijven die de missie van de NTs ondersteunen een bedrijfsdonateurschap aan. Bedrijven als kwekerijen, leveranciers van hoogwaardige tuinproducten, tuinontwerpers en -architecten, hoveniers en dergelijke krijgen via diverse publiciteitskanalen toegang tot de donateurs van de NTs en kunnen zo hun klantenkring en omzet vergroten. Door de bijdrage die zij voor hun donateurschap betalen, helpen zij eveneens mee aan een solide financiële basis voor de NTs.

De NTs biedt drie formats aan: basic, advanced en premium. Bedrijven die nu al donateur zijn, krijgen standaard een 'basic' donateurschap aangeboden, dat voor het huidige tarief al een aantal voordelen biedt. Hoe de drie formats eruit komen te zien, leest u in het Tuinjournaal van september. Het is de bedoeling dat het bedrijfsdonateurschap eind dit jaar geactualiseerd kan worden. Als voordelen kunt u bijvoorbeeld denken aan advertentieruimte (met doorklikmogelijkheid naar uw eigen website) op de site van de NTs, de mogelijkheid om promotiemateriaal mee te laten sturen met het Tuinjournaal, advertentieruimte in de Open Tuinen Gids, vermelding op Twitter en Facebook enzovoorts.

Heeft u een bedrijf en wilt u graag meer uit uw donateurschap halen, en in elk geval profiteren van de standaard voordelen die een 'basic' bedrijfsdonateurschap u biedt? Stuur dan een mailtje naar info@tuinenstichting.nl onder vermelding van 'bedrijfsdonateurschap'. Wij informeren u graag over de mogelijkheden.

Openingstijden bureau

Met ingang van 10 juni is het bureau van de Nederlandse Tuinenstichting weer op de oude tijden geopend: van maandag tot en met woensdag zijn we van 10.00 tot 13.00 uur telefonisch bereikbaar. Onze vertrouwde vaste kracht Ellen Kickhefer is dan weer op haar post.

Manifest Groen Erfgoed

Tien organisaties, waaronder de Nederlandse Tuinenstichting, ondertekenden op 24 maart het Manifest Groen Erfgoed. In het manifest vragen de partijen aandacht voor de unieke waarden van het groene erfgoed op historische buitenplaatsen. Het Manifest Groen Erfgoed is een initiatief van de NTs, Erfgoedvereniging Heemschut en Stichting In Arcadië. Spreekt ons initiatief u aan en wilt u meetekenen? Stuur een e-mail naar info@heemschut.nl onder vermelding van uw naam en/of naam van uw organisatie. Uw naam wordt toegevoegd op de Manifest Groen Erfgoed-pagina op de website van Heemschut: www.heemschut.nl. Het Manifest wordt eind dit jaar aangeboden aan de landelijke, regionale en lokale overheden.

Nederlandse Tuinenstichting op Facebook

Nieuwsberichten van de NTs staan niet alleen op onze website, maar ook op onze pagina op Facebook. Ga naar <http://www.facebook.com/pages/Nederlandse-Tuinenstichting> en 'like' deze pagina, dan blijft u op de hoogte van het laatste nieuws.

Hein Krantz bestuurslid NTs

Met ingang van 16 april is drs. Hein Krantz toegetreten tot het NTs-bestuur. De heer Krantz is algemeen directeur van de Stichting Particuliere Historische Buitenplaatsen PHB.

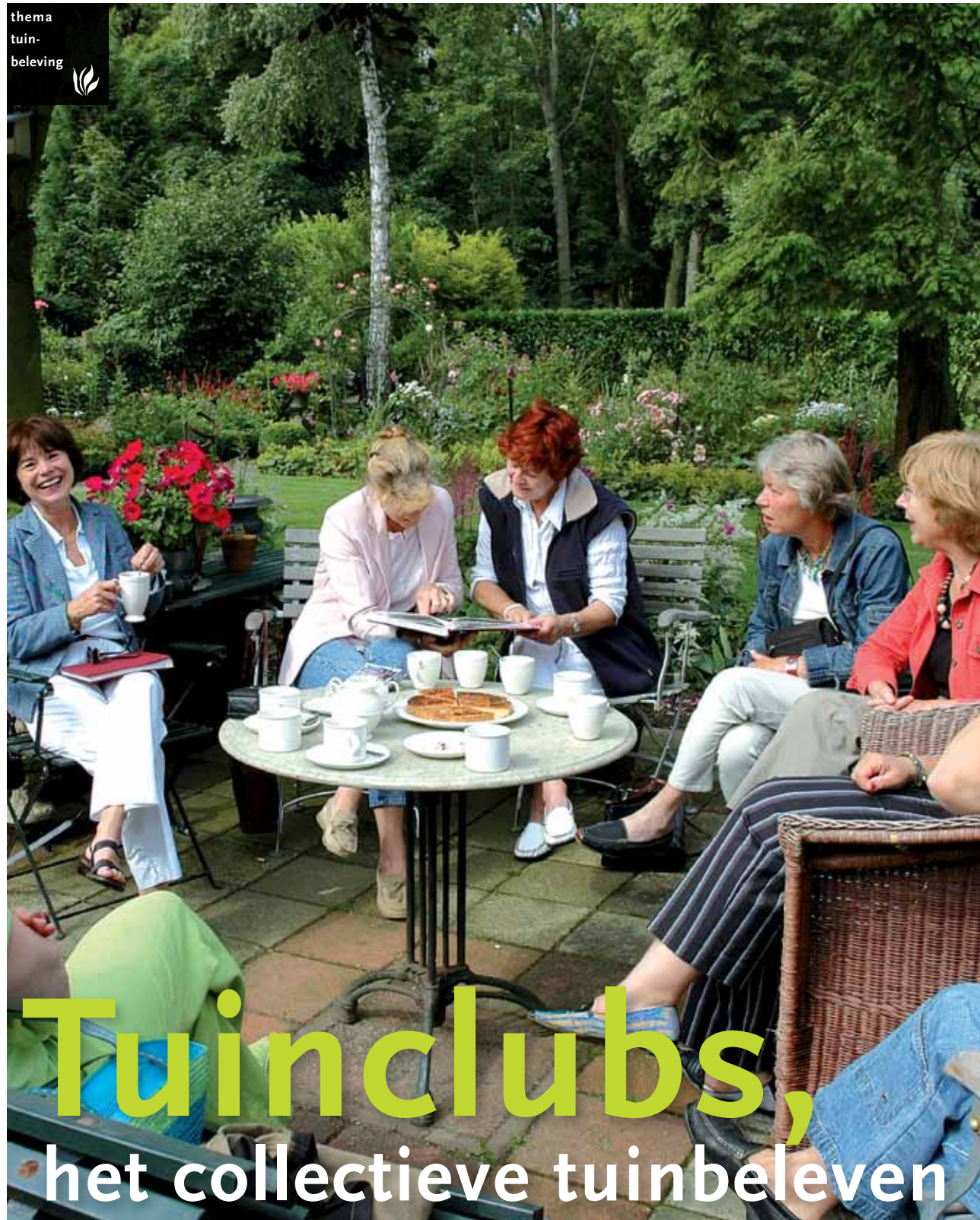
Rectificaties en aanvullingen

Open Tuinen Gids 2012

- **Provincie Groningen**
nr 10 Nieuw Scheemda: naam tuin: 'de Witte Wolk'.
- **Provincie Overijssel**
nr 78 Sint Jansklooster: Tuin van Geke Rook is dit jaar niet meer te bezoeken.
- **Provincie Utrecht**
nr 148 Amersfoort: Anneke en Joop Caljouw: Geen plantenverkoop en geen honden.
- nr 168 Tienhoven:** Beeldentuin de Tienhof is dit jaar open tot 15 juli. De rest van het jaar is deze tuin dicht.
- **Provincie Zeeland**
De Bevelandse Tuinen (pagina 145) zijn niet open op de vermelde data, maar alleen op afspraak.
- Tuin 't Schotse Hof** ligt op Walcheren en hoort niet bij de Bevelandse Tuinen.
- **Provincie Noord-Brabant**
nr 271 Strijbeek: Parktuin 't Annahofte: Open dagen voor donateurs op 23 en 24 juni. 5 en 6 mei vervallen in verband met vorstschade aan de azalea's. Verder open van april tot eind september als de poort open is of op afspraak.

thema
tuin-
beleving

Tuinclubs, het collectieve tuinbeleven

Tekst - Éva Kovács en Marian Lenshoek Fotografie - Éva Kovács, Ankie Dekker en Zeeuwse tuinclub

Tuinieren is een sociaal gebeuren. Hoewel je het planten, wieden, maaien en snoeien meestal alleen of met je partner doet, is het genieten van de tuin des te zoeter als je het met anderen kunt delen. Tuinliefhebbers leggen gemakkelijk contacten. Stekken en zaden ruilen en het uitwisselen van ervaringen schept een band, en biedt tevens een mooie gelegenheid bij elkaar in de tuin te kijken. De stap van een vriendenkring naar een georganiseerde tuinclub is dan gauw gemaakt.

In Nederland zijn de eerste tuinclubs aan het einde van de jaren zestig van de vorige eeuw opgericht. Het tijdschrift 'Onze Eigen Tuin' stond aan de wieg van het tuinclubgebeuren.

Onderlinge contacten verstevigen

De ruilrubriek van het tijdschrift werd sinds 1964 door mevrouw Barendrecht-Hoen (biologe en publicist over planten) verzorgd. Zij begon in haar ruilrubriek met het in contact brengen van tuinliefhebbers die in elkaars buurt woonden. In de herfst van 1970 plaatste zij een oproep in 'Onze Eigen Tuin' om tuinclubs in het hele land op te richten, met het doel "onderling contact te verstevigen en meer kennis op te doen door het bezoeken van elkaars tuinen". De eerste 'Eigen Tuin Club', de 'Kennemer' komt uit haar omgeving voort. Zo schrijft zij hierover in het tijdschrift 'Onze Eigen Tuin':

"We begonnen met vijf-zes mensen en we zaten op een zeer koude juni-avond met elkaar kennis te maken. In de loop van de zomer kwamen er wat mensen bij en toen het weer voorjaar werd, meende ik een stencil rond te moeten sturen. Er waren twee mevrouwen met kerstrozen, de een met een mooi bloeiende Helleborus foetidus, ikzelf natuurlijk met mijn rijkbloeiende Corsicanen. We nodigden iedereen uit om te komen kijken. Niemand kwam... Zie je wel, zei de sceptische mevrouw, het wordt niets. Zie je wel, zei ik, toen ik de 13 leden maar eens persoonlijk op een middag op de thee en op de kerstroos vroeg. Zie je wel! Ze liepen door de nog kale voorjaartuin en ze vroegen: Wat hebt u daar en wat is dat? "Juichen boven sprieten", noemt een andere mevrouw dat, die eigenlijk alleen van bloeiende planten houdt. Na deze kennismaking was het ijs gebroken. Enkelen vonden elkaar. Het "Komt u ook bij mij" was niet van de lucht. In de loop van het jaar groeiden we uit tot 35 leden. "Meer niet" zei iemand, "dan wordt het te veel". "Je weet nooit wat je weggooit" zei de ander nuchter. En zo zijn we dus gegroeid tot een tuinclub in Heemstede en omstreken. We doen het eenvoudig, betalen een kleine contributie, we vergaderen niet, hebben geen

Links: Bloemen, thee, taart, fotoboeken en verhalen. Het hoort allemaal bij het collectieve tuinbeleven. Tuin van Toosje Wevers in Driehuis, nr. 176 in de Open Tuinen Gids 2012.

Eerste opentuinweekend van De Tintelhof in Veere in juli 1979.

De Zeeuwse tuinclub in 2000.

Een toelichting door de tuineigenaar zelf is altijd boeiend. Tuinclub Velserbeek in de tuin van Christel Krautwig in Xanten.

Van de Zeeuwse tuinen is de tuin van de familie Lenshoek in Kloetinge nog steeds open voor publiek. Om de tuin te bezoeken kunt u een afspraak maken via e-mail: lenshoek@zeelandnet.nl. Tuin nr. 218 in de Open Tuinen Gids 2012.

vaste ontmoetingsdagen, hoewel dat wel eens is voorgesteld. Maar we hebben deze zomer enorm veel tuinen gekeken, planten gekregen, namen opgezocht, excursies gemaakt... Ieder, die zelf zijn tuin doet mag lid zijn; niet de mevrouw, die in het voorjaar bollen heeft, daarna eenjarigen en alles aan de tuinman overlaat... 's Winters hebben we tuinboeken-thee's, zitten om een ronde tafel en praten over alles wat met de tuin te maken heeft... Vooral dit samen uit zijn, is goed voor de saamhorigheid... En dan zie je ergens een plant en dan zeg je: "Gunst, die heb je van F." Dat is al een goed teken: je krijgt, je geeft en je leert. En dat is de simpele bedoeling van onze tuinkring..."

Ervaren tuiniers binden

De oproep viel in goede aarde. Landelijk werden tuinclubs opgericht en de verslagen verschenen in de tuinclub-rubriek van 'Onze Eigen Tuin', ook van de hand van mevrouw Barendrecht. De beroemdste tuinclub is waarschijnlijk de in 1971 opgerichte Zeeuwse, mede naar aanleiding van een oproep in 'Onze Eigen Tuin.' "De Zeeuwse tuinclub wilde mensen binden die hielden van vieze vingers en die veel van tuinen wisten," zegt Ankie Dekker van de Zeeuwse tuinclub. "Het was zeker geen gezelligheidsclub. Wij wilden het niveau hoog houden en elkaars problemen bespreken. Lid worden kon alleen als je verstand van tuinen had en zelf tuinierde. Je kon je opgeven via mevrouw Barendecht." De leden reisden veel naar Engeland en lieten zich inspireren door de talloze plantenverenigingen, waaronder de Hardy Plant

Society. "De bedoeling met de Zeeuwse tuinclub was om de leden te binden en contacten te leggen. Ervaringen uitwisselen en bij elkaar in de tuin kijken hoe de planten het daar doen." De prachtige tuinen van de leden werden veelvuldig gefotografeerd door Marijke Heuff, en de foto's verschenen in tijdschriften en boeken. Ze vervulden een voorbeeldfunctie.

De eerste open tuinen

Het tegelijkertijd open stellen van tuinen voor een breed publiek was de grootste verdienste van de Zeeuwse Tuinclub. Hiermee is een trend, de opentuinbeweging in gang gezet. Een dierbare belevenis voor velen. De eerste particuliere tuin die in Nederland openging voor het publiek was de Hof van Walenburg van de heer en mevrouw Canneman in Langbroek. In 1978 of 1979 gingen Zeeuwse tuinen open, geïnspireerd door de Engelse open tuinen, op initiatief van Corrie Poley-Bom van de tuin van het voormalige Slot der Nisse in Nisse: "Mensen kenden het niet, een open tuin. Het was direct een succes. De voorbeeldfunctie van een mooi hoekje bij je huis. Mensen raken enthousiast en zo ontstaat meer vraag naar planten. Uiteindelijk hebben we de tuin dertig jaar lang opengesteld en ik heb er altijd van genoten." De eigenaren lieten zich inspireren door Engelse tuinboeken, en reisden naar Engeland om daar de planten te kopen die door Boskoopse kwekers naar Engeland waren geëxporteerd. Planten die door de Zeeuwse tuinen populair zijn geworden, zijn bijvoorbeeld

de purperrode Geranium psilostemon, Astrantia (het Zeeuws knoepje) en de combinatie van de roos Sneeuw Witje met Alchemilla mollis.

De Zeeuwse tuinen boden voor elk wat wils: de beroemde, weelderige border van plantengroepen op kleur, bekend als het 'bloeiende schilderij' van Madeleine van Bennekom in Domburg, de subtiele borders in geel en wit gecombineerd met strak gesnoeide heesters van Ankie Dekker in Veere, de artistieke plantencombinaties met mooie blad- en bloemvormen in de tuin van Corrie Poley in Nisse, de composities van kleur, bladvorm en bloei volgens de cottagetuintraditie van Etta en Louis de Haes in Wemeldinge en het historische park met als verrassing de vasteplantenborders met ouderwetse rozen van de familie Lenshoek midden in het dorp Kloetinge.

Collectief tuinbeleven

In het registreren en coördineren van de tuinclubs bleef 'Onze Eigen Tuin' een belangrijke rol vervullen. Via de ruilrubriek kwamen steeds meer tuinliefhebbers en tuinclubs in contact, en de interessante clubverslagen gaven anderen inspiratie. Dankzij het idee van mevrouw Barendrecht waren in 1988 al honderd clubs ingeschreven. De tweehonderdste in 1992 en bij het stoppen van de rubriek in 2007 was de teller boven de driehonderd. Na het overlijden van mevrouw Barendrecht in 1976 neemt Jan-Willem Plankeel van de Leidse Tuinclub het stokje over. Vanaf 1980 tot 2007 wordt Rietje van der Lee landelijke contactvrouw.

Onder haar leiding was de ruilrubriek tot een veel geraadpleegde tuinclubrubriek uitgegroeid.

Ten slotte een enthousiast verslag van de Zeeuwse tuinclub; collectief tuinbeleven op zijn best. Gepubliceerd door mevrouw Barendrecht-Hoen, in het herfstnummer 1975 van 'Onze Eigen Tuin'.

"Ik kreeg van mevrouw Van Bennekom, de leidster van de tochtjes, een bijzonder aantrekkelijk verslag over de zomer van 1974. Behalve dat ze elkaars tuinen bezochten, hebben ze mooie excursies gemaakt. Naar een heel speciale tuin in Haamstede, verdeeld in meerdere ommuurde tuinen, die elkaar opvolgen, zodat je uiteindelijk in de 'wilde tuin' terechtkomt. In het midden de mooiste moestuin, die ik ooit zag, schrijft mevr. Van Bennekom, met alle bedden omzoomd door buxushaagjes. In alle tuinen een mooie stenen of houten bank. "Je moet niet alleen werken, ook genieten" zegt de gastheer... In Kalmthout, in België, juist toen ze in aanbidding voor 'Wedding Day' stonden, een klimroos, die meters en meters geboomte kan omvatten, kwam mevrouw De Belder langs. Ze kregen allemaal een stek cadeau, met nog een plastic zakje eromheen! Die van mevrouw Van Bennekom groeit al goed."

Met dank aan Eva Bienfait, de dochter van mevrouw Barendrecht-Hoen, aan Jo Cuijpers van 'Onze Eigen Tuin' en Madeleine van Bennekom, Ankie Dekker, Etta de Haes en Corrie Poley voor de informatie die zij verstrekten om dit artikel mogelijk te maken.

Donateursexcursies: inspirerend voor deelnemer en eigenaar

thema
tuin-
beleving

‘Georganiseerde tuinbeleving’ is de drijfveer voor de excursies die de NTs organiseert. De NTs-excursies zijn als Donateursdag in 1983 gestart met een tuinwandeling door Amsterdam. Omdat de excursies zo populair waren, is de Excursiecommissie ingesteld. Korneel Aschman interviewde Carla de Jonge, die vele excursies heeft voorbereid, meegemaakt en geleid. Met de NTs kom je in hele bijzondere tuinen, je hoort een uniek verhaal en de betrokkenheid van de eigenaar spreekt tot de verbeelding.

Links boven: Carla de Jonge: “Samen met andere betrokken liefhebbers kom je in hele bijzondere tuinen die je raken.”

Onder: Bezoek aan ‘De Bloemenzee’ in Laren, een tuin in cottagestijl met weelderige beplanting.

Rechts boven: Een tuin in Blaricum, ontworpen door Piet Oudolf.

Onder: De donateurs op bezoek in de prachtige tuin van Alain Dor in België, met Carla de Jonge (derde van links).

Tekst - Korneel Aschman

Fotografie - Carla Romijn-Schütte, Els Lelyveld-Arens

Kruisbestuiving

Tegenwoordig worden drie tot vier excursies per jaar georganiseerd. Carla de Jonge werd actief bij de NTs via toenmalig commissielid Jan de la Hayze. Na haar pensionering is Carla in 2000 in de Excursiecommissie gestapt en gelijk tot voorzitter verkozen. Van de inschrijving tot en met de begeleiding op de excursiedag; de commissie regelt het allemaal zelf. “Dat is het spel, zorgen dat de dag goed geregeld is en de deelnemers voldaan naar huis gaan.” De Excursiecommissie is zo samengesteld dat alle regio’s van Nederland een contactpersoon hebben. In maart komt men bijeen om het programma voor het jaar erop te plannen en bezoekt men de locaties. In de beginjaren werden bij de NTs aangesloten open tuinen bezocht. Carla de Jonge: “De tuineigenaars gingen het bezoek vanuit de Tuinenstichting steeds meer waarderen; zij kunnen de vrucht van hun grote inzet laten zien. De deelnemers zijn meestal mensen die vaker meegaan en kennis op tuinengebied hebben. Dat inspireert aan beide kanten.”

Goede naam

De kwaliteitslat van de excursies ligt hoog. Voor het jaarprogramma is er contact met de Opentuincommissie en de Monumentencommissie over bijzondere of nieuw aangesloten tuinen. De NTs put uit het vaste bestand van geïnteresseerde en betrokken donateurs en de vele aangesloten tuinen. De NTs heeft hiermee een goede naam opgebouwd. Hierdoor gaan park- en tuindeuren open, die voor anderen gesloten blijven. Dit onderscheidt de excursies van andere georganiseerde tuinreizen in Nederland. Ook internationaal zijn er contacten, zoals met Open Tuinen in België. In 2011 was de NTS zo te gast op de openstellingsdag van tuinen rond het Belgische Hasselt.

Beleving in groepsverband

De Excursiecommissie wil aantrekkelijke tuinbeleving bieden, waarbij ook het belang van de Tuinenstichting zichtbaar wordt. De excursie is bedoeld als kennismaking. Carla: “Je komt met andere betrokken liefhebbers op bijzondere plekken die je raken. Je krijgt iets unieks te zien en binnen de groep ontstaat daardoor veel interactie.” Tegenwoordig is men meer gericht op diepgang. Dit kan de tuineigenaar verzorgen, of een specialist op tuin- en parkgebied. “Na zoveel jaren zie je een lijn in de groepsdynamiek; mensen die altijd vooraan lopen, mensen die deels voor de gezelligheid meegaan en eenlingen die hun eigen gang gaan. Onderling is de groep zeer betrokken.” Als excursieleider ben je dan vooral bezig met het verloop van het programma. “Zo’n groepsverband moet je strak leiden en je moet aandacht hebben voor de deelnemers. Soms wordt de groep gesplitst, zodat een tuin optimaal beleefd kan worden.” Een belangrijk onderdeel van de excursies is het samen reizen, doorgaans per touringcar. Een aantal keer is eigen vervoer gebruikt, wat voor veel saamhorigheid zorgde. In mei 2011 is voor het eerst een fietsexcursie georganiseerd. Deze nieuwe vorm viel zeer in de smaak.

Donateurs op bezoek in de tuin van Jan Nauta en Sible de Blaauw in Slochteren.

Over het algemeen is men enthousiast over het excursieprogramma. “In al die jaren is het slechts één keer voorgekomen dat een tuin werd bezocht, die achteraf gezien niet geschikt was voor de ter zake kundige NTs-donateur.”

De kwaliteit die de NTs met de excursies biedt wordt zeer gewaardeerd. “Tot de regelmatige deelnemers behoort bijvoorbeeld een aantal Duitse donateurs. Zij nodigden NTs in 2005 uit voor een wederbezoek. Voor mij persoonlijk echt een hoogtepunt. Waar ik van genoot, was de gastvrijheid waarmee de excursiegroep werd ontvangen en de prachtige uitzichten vanuit de verschillende tuinen over de Rijn en de Ruhr.”

Dat zijn de ingrediënten voor een geslaagde tuinbeleving in groepsverband; een goed georganiseerd bezoek, in een gastvrije omgeving, waar samen van tuin en landschap wordt genoten.

Vollenhoven's mooie moestuin, springlevend erfgoed

Het particuliere landgoed Vollenhoven in De Bilt wordt sinds 1922 bewoond en beheerd door familie Van Marwijk Kooy. Tijdens de Tuindagen, het vierde weekend van juni, zijn bezoekers welkom.

Tekst - Julia Voskuil Foto's - Julia Voskuil en Vollenhoven

Het is heerlijk dwalen door het landschapspark met fraaie zichtassen en doorkijkjes en kleurrijke elementen zoals de Engelse tuin en de ommuurde moestuin. De historische moestuin dateert van eind achttiende eeuw. In 1997 besloten Lucie en Marten van Marwijk Kooy herstel en herinrichting op zich te nemen. Nu floreert de moestuin weer als vanouds, tot groot genoegen van eigenaren en omwonenden. Historisch erfgoed laten renderen, het kan!

Historisch herstel

De ommuring van de 1,5 hectare grote, trapeziumvormige moestuin is een fraaie en functionele omlijsting. Binnen de muren heerst een luv microklimaat, goed voor vorst- en windgevoelige gewassen. De oorspronkelijke muren, opgemetseld uit rode baksteen en met steunberen aan de buitenzijde, zijn hersteld, evenals diverse glasopstanden. De druivenkassen en de prachtige 'ronde' kas zijn gerestaureerd en weer volop in gebruik. Voorjaar 2012 is een begin gemaakt met het herstel van de broeibakken. Lucie: "De afgelopen jaren hebben we de moestuin zoveel mogelijk teruggebracht in de oorspronkelijke staat. Niet alleen zijn kassen

en tuinmuren gerestaureerd, ook indeling en beplanting zijn in ere hersteld. In oude productietuinen was het gebruikelijk een grote diversiteit aan gewassen te telen, een combinatie van nuts- en sierplanten. Dat maakt een moestuin dynamisch. Ongeveer de helft is ingericht als historische moestuin met groenten, fruit, kruiden en bloemen.

De gewaskeus bestaat voor een aanzienlijk deel uit traditionele groentesoorten en -rassen. Daarnaast hebben we een spectaculaire collectie riddersporen (Delphinium) en lupine (Lupinus). Als die in bloei staan is het feest. De Delphiniums zijn oude Engelse rassen die indertijd door zaad- en veredelingsbedrijf Sahin (nu Takii) in bewaring zijn gesteld. Wij proberen de collectie zo compleet mogelijk te houden en kopen wel plantgoed uit Engeland bij. De planten worden door stekken vermeerderd. De lupinen zijn restanten van een veredelingsprogramma van Sahin, waarbij veel zaailingen hier zijn uitgeplant." Lucie en Marten nemen het meeste moestuinwerk voor hun rekening, bijgestaan door zes vrijwilligers en één stagiaire voor respectievelijk circa 20 en 12 uur per week. Marten zorgt voor begeleiding, snoei- en zaagwerk in de winter,

❧ vollenhoven ❧

Vlnr: Muurkas met druiven. Sfeervolle hoek bij de kas. Oogsten in de moestuin. Kas met lupinen. Verkoop op de tuindagen.

ploegen en spitten in het voorjaar en schoffelen in zomer en herfst. Lucie maakt het zaai- en plantplan en verzorgt het zaaien, planten en oogsten.

Landgoedpakket en meer

In de moestuin wordt duurzaam en milieuvriendelijk gewerkt, zonder kunstmest en bestrijdingsmiddelen. De oorspronkelijke doelstelling, de bewoners van groenten, vruchten en bloemen voorzien, is nog steeds van kracht. Daarnaast gaat een deel van de oogst naar restaurants en sinds mei 2010 worden zogenaamde landgoedpakketten aangeboden. "Tot half november kunnen we abonnees wekelijks een pakket leveren met verse producten van het seizoen. Naast gangbare groenten kunnen dat – afhankelijk van het moment – ook onbekende producten zijn zoals brave hendrik, snijbiet, Chinese bieslook en aardperen (tegen de winter). Zelfs bloemen, vlierbloesemlimonade en appelsap komen soms voor in een pakket. Via e-mail ontvangen afnemers bijbehorende recepten en updates over het reilen en zeilen in de moestuin. Diners van 'Buitengewoon in het land' hebben plaatsgevonden in of bij de moestuin en

Bloemkracht8 neemt bloemen af (zie websites). Dergelijke activiteiten vergroten de betrokkenheid met de seizoenen, onze bijzondere moestuin en landgoed Vollenhoven als geheel. Een deel van de moestuin is in gebruik bij Kwintes, een instelling voor geestelijke gezondheidszorg, waarvan cliënten de mogelijkheid krijgen om onder begeleiding in de moestuin te werken." Lucie en Marten weten van aanpakken. Ze spelen in op eigentijdse mogelijkheden om historisch erfgoed te laten renderen en weten het springlevend te houden. Producten uit de moestuin zijn ook tijdens de Tuindagen te koop.

Landgoed Vollenhoven

Tuindagen 2012: 23 en 24 juni

Utrechtseweg 59, 3732 HA De Bilt, T 030-2200032

I www.landgoedvollenhoven.nl

E info@landgoedvollenhoven.nl

I www.buitengewooninhetland.nl

I www.bloemkracht8.nl

Donateurs van de Nederlandse Tuinenstichting zijn welkom op maandag 25 juni, gratis op vertoon van hun pas (tuin nr. 150 in de Open Tuinen Gids 2012).

Søren Ludvig Movig: “Pas jaren later realiseerde ik me de binding die ik heb met deze plek.”

De lange familieband met Wester-Amstel

Tekst - Marian Lenshoek en Ronald van Immerseel

Fotografie - Archief Stichting J.Ph.J.F. Lissone, Jeroen Schepers, Peter Verhoeff (Stichting In Arcadië)

Een persoonlijke rondleiding door de eigenaar geeft een extra dimensie aan tuinbezoek. Zeker als de betovergrootvader van deze eigenaar het bezit heeft gekocht en de betrokkenheid met de plek dus generaties teruggaat.

Wester-Amstel in Amstelveen is de oudste van de drie buitenplaatsen van wat ooit de ‘lustwarande aan de Amstel’ was. Het buiten is gesticht in 1662. In 1900 is Wester-Amstel in bezit gekomen van J.Ph.J.F. Lissone, oprichter van het eerste Europese reisbureau. Zijn nazaten hebben de Stichting Lissone opgericht, die nog steeds eigenaar is van de buitenplaats. Søren Ludvig Movig is al 23 jaar voorzitter van deze familiestichting. Het drie hectare grote park is vrij toegankelijk en in het huis vinden regelmatig exposities en andere evenementen plaats. “Mensen die Wester-Amstel bezoeken, zijn bij voorbaat geïnteresseerd in buitenplaatsen, tuinen en parken”, aldus Søren. “Ik zie mensen hier duidelijk genieten. Zodra ze het park binnenlopen valt er iets van ze af. Je merkt dat ook aan de reacties: ‘wat is het hier hemels, paradijselijk; het groen en de rust.’ Dat vind ik heel mooi.”

Binding met deze plek

Wester-Amstel heeft dat effect ook op de vrijwilligers van de ‘Vrienden van Wester-Amstel’. Deze vrijwilli-

Links: De middenlaan van Wester-Amstel in 1908, met Catharina Lissone, haar zuster Cornelia Movig-Lissone met zoon Ludvig Emil Movig, de grootvader van Søren Ludvig Movig. Midden: De middenlaan anno nu. Boven: De drie zusters Catharina, Cornelia en Johanna Lissone in 1908, met in het bootje Ludvig Emil Movig.

gers organiseren op het huis concerten, literaire bijeenkomsten en exposities. Daarnaast is een groep vrijwilligers actief betrokken bij het onderhoud van de tuinen, park en boomgaard. “Ze werken heerlijk samen in een bijna ouderwets aandoende, gemoedelijke sfeer.” Søren: “Vroeger kwam ik hier op bezoek bij mijn grootouders en stookte ik vuurtjes. Pas jaren later realiseerde ik me de binding die ik heb met deze plek: hoe het in de familie is gekomen, maar ook verhalen van mijn grootouders. Belangrijke en onbelangrijke dingen; zoals de oude moerbeï die omviel in de periode dat mijn grootvader overleed. Bomen die geplant zijn vanwege huwelijken of de verdwenen keerlus voor de rijtuigen.” De persoonlijke verhalen worden toegelicht tijdens rondleidingen. “Mensen willen emotie zien; ze willen Wester-Amstel op iemand kunnen projecteren. Maar er zit wel een praktische grens aan wat je kunt doen; ik vertel het verhaal zo vaak dat ik mezelf soms hoor praten. Vandaar dat ik heb besloten om het verhaal ook op een andere manier te gaan brengen.”

QR-route door de tijd

Wester-Amstel bestaat dit jaar 350 jaar. Om de ‘beleving’ van de bezoekers die een rondwandeling maken verder te verdiepen, heeft Søren een zogeheten ‘QR-route’ in het park uitgezet. “Het is een hele nieuwe manier om een tuin of park te ontdekken,” zegt Søren. “Als je je smartphone op een QR-code richt, wordt een beeld uit het verleden opgeroepen. Dat kan een beeld zijn van vroegere bewoners. Maar ook van lanen en parkgebruik in het verleden. Men vangt een glimp op van het huiselijke leven van vroeger, zonder door de ramen te gluren.” Dwalend door het park, maak je een wandeling door de tijd. Waar komt Søren’s enthousiasme voor het uitdragen van de kennis over Wester-Amstel vandaan? “Noem het maar het ‘buitenplaatsenvirus’. Ik krijg veel energie van de bezoekers, die hier zo genieten en van onze vrijwilligers. Met z’n allen bezig zijn om Wester-Amstel te laten voortleven. Maar het is ook de paradijselijke rust ‘s ochtends vroeg. Wanneer ik de poort open doe, betreed ik telkens weer een hele bijzondere plek.”

Wester-Amstel ligt aan de Amsteldijk Noord 55, 1183 TE in Amstelveen. De smartphone-wandeling is vrij toegankelijk vanaf 7 mei tot 30 september op weekdagen tijdens kantooruren en in het weekeinde van 12.00 tot 16.30 uur. Bezoekers dienen zelf een smartphone met QR-reader mee te nemen.

Op YouTube (‘Wester Amstel KLM’) kunt u een filmpje bekijken over Wester-Amstel en de relatie tussen de buitenplaats, Amstelveen en de KLM. Aanleiding was het Delftsblauwe huisje met jenever dat de KLM van Wester-Amstel heeft laten maken. Deze ‘KLM-huisjes’ worden uitgereikt aan KLM-passagiers die intercontinentaal Business of Royal Class vliegen (voor de verzamelaars: huisje nr. 90).

De Nederlandse Tuinenstichting zet zich in voor het behoud van groen cultureel erfgoed; ook u als NTs-donateur gaat die doelstelling waarschijnlijk aan het hart. Wellicht overweegt u de Tuinenstichting met een wat groter bedrag voor langere tijd te ondersteunen, of wilt u een gedeelte van uw nalatenschap bestemmen ten behoeve van cultuurhistorisch groen.

Kasteel Middachten in De Steeg. Achterzijde met vijver. Het Prins Bernhard Cultuurfonds ondersteunde de restauratie van de oranjerie, trappen tuin, vijver en de aanleg van bandzoden uit het Jongsma Restauratie Fonds en het Zanen Bakker fonds.
Foto - Henri Kleijer

Ondersteun de doelstelling van de Nederlandse Tuinenstichting

Start een Groen Erfgoed Fonds bij het Prins Bernhard Cultuurfonds

Tekst - Suzanne Kooij

Maartien Delprat.
Foto - Anke Teunissen

Dan is het instellen van een CultuurFonds op Naam bij het Prins Bernhard Cultuurfonds mogelijk iets voor u. Mede dankzij schenkingen via de CultuurFondsen op Naam en andere giften van donateurs kan het Cultuurfonds - inmiddels ruim zeventig jaar gespecialiseerd in het mecenaat - jaarlijks meer dan 3.500 grote en kleine projecten op het gebied van cultuur en natuurbehoud ondersteunen, in heel Nederland. Donateurs kunnen kiezen voor een van de werkterreinen, zoals monumentenzorg of natuurbehoud. Schenkers die een Cultuurfonds op Naam instellen, kunnen een specifieke doelstelling bepalen en op die manier helpen groen historisch erfgoed in stand te houden, zoals de hierna genoemde voorbeelden laten zien. Dat kan overigens zeker ook anoniem.

Het Prins Bernhard Cultuurfonds steunt de Nederlandse Tuinenstichting al jaren. De vernieuwing van onze huisstijl, onze nieuwe website en de themadag rond historische buitenplaatsen die wij 24 maart organiseerden, waren niet mogelijk geweest zonder financiële steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Jo Bergacker Fonds

Een voorbeeld van een CultuurFonds op Naam dat veel raakvlakken heeft met de Nederlandse Tuinenstichting is het Jo Bergacker Fonds, ingesteld in 2003 en aangevuld bij nalatenschap.

Jo Bergacker (1908-1977) was een Nederlandse tuinarchitecte die een voorkeur had voor Engelse tuinen. Van 1930 tot 1960 ontwierp zij grotere en kleinere tuinen in Den Haag en Wassenaar, waarvan ontwerpen in het Haags Gemeentearchief worden bewaard. Het Jo Bergacker Fonds, ingesteld door haar zoon, heeft als doel het behoud van historische tuinen en parken, waarbij de voorkeur wordt gegeven aan genezing van zieke bomen die zich op historische of in cultureel opzicht interessante buitenplaatsen bevinden, alsmede het handhaven van bomen waar deze zouden verdwijnen indien daartoe geen andere fondsen beschikbaar zijn.

Het Keg-Thatefonds en het Themajaar van de Historische Buitenplaats

De Nederlandse Tuinenstichting participeert actief in het themajaar van de Historische Buitenplaats, dat is ingesteld om breed de aandacht te vestigen op de grote culturele waarde van buitenplaatsen en het belang van behoud daarvan. Een initiatief van Stichting Themajaar Historische Buitenplaatsen 2012 dat het Prins Bernhard Cultuurfonds gul ondersteunt. Het Keg-Thatefonds maakt dit mede mogelijk. Dit fonds richt zich op cultuur- en natuurbehoud in Nederland, met een voorkeur voor geschiedenis en restauratie op het gebied van kunstnijverheid en groen erfgoed. Daarnaast wil het fonds (restauratie)talent ondersteunen. Met een bijdrage uit dit fonds werd bijvoorbeeld de moestuinmuur van Kasteel Heeze gerestaureerd.

De Nederlandse Tuinenstichting ondersteunen via een CultuurFonds op Naam?

Hoe gaat het ondersteunen van de Nederlandse Tuinenstichting via een fonds op naam concreet in zijn werk? U kunt contact opnemen met Maartien Delprat (020 520 61 30), m.delprat@cultuurfonds.nl, voor een oriënterend gesprek. Zij is adviseur mecenaat bij het Prins Bernhard Cultuurfonds. Delprat: "Tijdens de gesprekken met particulieren die willen schenken of nalaten, komen altijd de redenen en motivering ter sprake. Als ik vraag waarom er niet aan een instelling met de specifiek gewenste doelstelling wordt gedacht en de keuze juist voor het Cultuurfonds wordt gemaakt, heeft de overweging veelal met continuïteit te maken. Het Cultuurfonds bestaat al sinds 1945 en is zowel een fondsenwervende instelling als een vermogensfonds. Het is dus bekend met het beheren van substantieel vermogen met een specifieke bestemming. Daarnaast worden wij met onze adviescommissies beschouwd als extra hoeder van de ontwikkelingen in het culturele veld. En het is heel eenvoudig zo'n fonds in te stellen, waarbij de projecten van een bepaalde stichting - zoals de Nederlandse Tuinenstichting - de voorkeur hebben."

Informatie over het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Fondsen op Naam is te vinden op www.cultuurfonds.nl.

Foto - Pim Smit

Foto - Philip Verschuieren

Foto - Pim Smit

Foto - Philip Verschuieren

Palmenkas Hortus Botanicus Amsterdam. Het Prins Bernhard Cultuurfonds ondersteunde de palmenkas van de Hortus Botanicus Amsterdam mede door drie CultuurFondsen op Naam: De Bijl Nacheinius Fonds, Mr Jan Willem Baerveldt Fonds en Jacob Clay Fonds.

Boek over historische buitenplaatsen in Nederland

Op 29 maart verscheen in het kader van het Jaar van de Historische Buitenplaats het boek *De buitenplaats en het Nederlandse landschap*. Het boek laat de betekenis zien van historische buitenplaatsen in het Nederlandse landschap, vroeger en nu.

Grondbezit betekende in de Lage Landen rijkdom, status en macht. Vanaf het einde van de zestiende eeuw gingen rijk geworden stedelingen beleggen in grond. Ooit kende Nederland 6.000 buitenplaatsen, nu resteren er nog ongeveer 550. Politieke en economische ontwikkelingen hebben het ontstaan maar ook de teloorgang bewerkstelligd van buitenplaatsen en het omliggende monumentale groen, zoals tuin en park.

Uit onderzoek voor dit boek blijkt dat de rol die de historische buitenplaatsen in het Nederlandse landschap spelen groter is dan gedacht. Voorbeelden hiervan zijn de aangelegde zichtlanen tot ver buiten de buitenplaats zelf, zoals op landgoed Twickel, of de ingenieuze watervoorziening voor Paleis Het Loo. Buitenplaatsspecialisten, onder wie een historisch geograaf, een kunsthistoricus, een boomchirurg en een aantal eigenaren, lichten hun visie op buitenplaatsen en hun bijzondere waarde voor Nederland toe.

De buitenplaats en het Nederlandse landschap, met tekst van Marina Laméris en foto's gemaakt door Roel van Norel, is uitgegeven door WBOOKS in samenwerking met de Stichting Themajaar Historische Buitenplaatsen 2012.

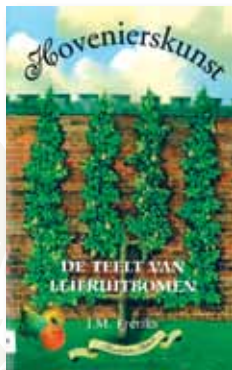
De buitenplaats en het Nederlandse landschap kost € 24,95 en is verkrijgbaar op www.wbooks.com. WBOOKS is het resultaat van een fusie, in 2010, tussen de uitgeverijen Waanders en d'jonge Hond.

De teelt van leifruitbomen

Voor geïnteresseerden in leifruit is *De teelt van leifruitbomen* door J.M. Freriks, met tekeningen van Pia Eskes, een bijzonder waardevol lees- en naslagwerk. Dit boek beschrijft uitvoerig, in woord en beeld, de teelt, het leiden en snoeien van vele oude fruitrassen van onder andere peer, appel, druif en moerbeï, die geschikt zijn voor de teelt als leivorm. De groeiregels en de hulpmiddelen vormen een goede basis om ook andere boomvormen, zoals leilinde en dakplataan op de juiste manier op te kweken.

Het veelgezochte maar uitverkochte standaardwerk is enige tijd geleden opnieuw uitgegeven door de Stichting In Arcadië. Indien u interesse heeft voor deze heruitgave kunt u uw gegevens mailen naar stichtinginarcadie@gmail.com o.v.v. Hovenierskunst. U ontvangt dan een bestelformulier.

De teelt van leifruitbomen
J.M. Freriks, tekeningen van Pia Eskes
ISBN 978-90-816558-1-1
Stichting In Arcadië
€ 19,50 inclusief verzendkosten

Tuinhistorisch onderzoek: bron waardevolle kennis

Hoe meer je de achtergronden en verhalen achter een mooie oude tuin, park of bijvoorbeeld begraafplaats leert kennen, des te meer je de culturele rijkdom ervan op waarde kunt schatten en ervan kunt genieten. Naast de aanleg van tuinen en particuliere lusthoven hebben ook vestingen, de inrichting van boerenerven en de aanleg van parken en begraafplaatsen het karakter van ons land bepaald.

Tekst - Teun van den Ende Fotografie - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Links: Begraafplaats Soestbergen.

Boven: Park De Braak in Amstelveen.

Rechts: De buitenplaats Klarenbeek bij Doornspijk. Foto: A.J. van der Wal

Tuinhistorisch onderzoek biedt hulpmiddelen om specifieke historische tuinen en terreinen beter te leren kennen. Tuinhistorisch onderzoek is complex. Het in goede staat houden van tuinen is bovendien een kostbaar en arbeidsintensief proces. Tuinhistorisch onderzoek levert de eigenaar waardevolle kennis en inzichten voor het dagelijkse beheer van groen erfgoed. En het geeft richting aan eventuele veranderplannen. Gaat het om ingrepen in bijvoorbeeld een beschermde tuin, dan is vaak een vergunning nodig. De vergunningverlener stelt een tuinhistorisch onderzoek dikwijls verplicht.

Stimulans kennisontwikkeling

In het themajaar van de Historische Buitenplaats verschijnen voor het eerst Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek, voor waardestellingen van groen erfgoed. Deze richtlijnen bevatten praktische handreikingen voor het bepalen van de waarde van het groene erfgoed. De publicatie beoogt de stimulering van kennisontwikkeling en verdere professionalisering van het vakgebied. De richtlijnen zijn opgesteld door drs. Ronald van Immerseel van Stichting In Arcadië en ir. Leo Hendriks van de Rijksgebouwendienst. Mede-opdrachtgevers zijn de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Nationaal Restauratiefonds, het Nationaal Groenfonds en de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond. In de vorm van discussiebijeenkomsten is de vakwereld geraadpleegd. De inbreng van vele betrokkenen, variërend van potentiële opdrachtgevers (gemeenten of eigenaren) tot onderzoekers en ontwerpers, is een onmisbaar fundament onder de publicatie.

In de richtlijnen gaan de auteurs in op het opstellen van een onderzoeksplan, de uitvoering van het daadwerkelijke onderzoek, waardestellingen en de overdracht van de onderzoeksresultaten. Ook zijn handzame schema's, voorbeelden en concrete tips opgenomen.

Het publiek kan in dit themajaar ruimschoots genieten van bijzondere tuinen en buitenplaatsen. Zonder de continue zorg van beheerders en eigenaren was dit niet mogelijk geweest. Om dit ook in de toekomst te kunnen waarborgen, vormt gedegen tuinhistorisch onderzoek een belangrijke basis, zowel voor eigenaren als voor onderzoekers en ontwerpers.

De publicatie Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek, voor waardestelling van groen erfgoed verschijnt op 8 juni 2012. Vanaf mei 2012 kan de publicatie worden besteld via de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: www.cultureelerfgoed.nl. De Richtlijnen komen ook digitaal beschikbaar.

Veel meer dan een huis met een tuin

Themadag 'Verleden, Heden en Toekomst van de Historische Buitenplaats'

Zes geïnspireerde en deskundige sprekers, de ondertekening van het Manifest Groen Erfgoed, passende ambiance, uitstekende organisatie, ruim tweehonderd aanwezigen, diverse rondleidingen en mooi weer. Dat waren de ingrediënten voor de boeiende themadag over verleden, heden en toekomst van de buitenplaats die plaatsvond op 24 maart op Kasteel De Vanenburg bij Putten.

Tekst - Marion Kruisbrink

Fotografie - Brigitte Gentis-Van Dam Merrett en Henk Gentis

De dag werd georganiseerd door de Nederlandse Tuinenstichting samen met de Erfgoedvereniging Heemschut. Sprekers waren achtereenvolgens René Dessing, voorzitter Stichting Themajaar Historische Buitenplaatsen 2012, Johan Carel Bierens de Haan, adjunct-directeur Nationaal Museum Paleis Het Loo, Catharina Groeninx van Zoelen, eigenaresse en directeur van Huys ten Donck in Ridderkerk, Marina Laméris, auteur van het boek *De buitenplaats en het Nederlandse landschap*, Dirk Corsèl, general manager van Kasteel De Vanenburg, Marco van Buiten, tuinbaas van De Vanenburg en Karel Loeff, directeur van Erfgoedvereniging Heemschut. Een impressie van een aantal lezingen.

Aandacht voor behoud

NTs-voorzitter Beline Geertsema opende de themadag en benadrukte dat het prachtig is dat twee organisaties zich zo inzetten voor de buitenplaats en deze dag in goede samenwerking

hebben georganiseerd. Het themajaar dat 29 maart van start is gegaan, is bedoeld om iedereen, ook overheden, beter bekend te maken met buitenplaatsen en aandacht te vragen voor het behoud ervan. "Juist nu is dat zo belangrijk," zei René Dessing, voorzitter van de Stichting Themajaar Historische Buitenplaatsen 2012. De subsidieregelingen zijn namelijk ingrijpend gewijzigd en de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen bestaat niet meer. En bij buitenplaatsen gaat het immers om meer dan een huis en een tuin, maar om het onlosmakelijke ensemble van gebouwen en de groene ruimte. Buitenplaatsen maken onderdeel uit van ons cultureel erfgoed, waar we volgens Dessing wel wat trotser op mogen zijn. Maar dat betekent niet dat er niks mag veranderen. Transformaties zijn van alle tijden, aldus kunsthistoricus Johan Carel Bierens de Haan en "uiteindelijk groeit uit iedere doorn een roos".

Interactie met het heden

"Ik had geen idee," vertelde Catharina Groeninx van Zoelen. "Ik kende Huys ten Donck als klein meisje als ik op bezoek kwam bij opa en oma, maar verder had ik er niet zoveel mee." Nu is ze eigenaresse en een directeur met passie. Met een bedrijfsmatige aanpak, langetermijnvisie, continuïteit, interactie met het heden en met vakmanschap wil ze Huys ten Donck veilig stellen voor de toekomst. Het beheer van het groen is bij buitenplaatsen de grootste kostenpost. Wie als vrijwilliger aan de slag wil, is op veel buitenplaatsen welkom.

Tuin en park van Kasteel De Vanenburg worden uitstekend onderhouden door tuinbaas Marco van Buiten en zijn medewerkers, met veel gevoel voor de historie. Marco's tip voor buitenplaatseigenaren is om bij verbouwingen altijd de tuinbaas bij de bouwplannen te betrekken. Wijzigingen aan het huis hebben namelijk meestal ook gevolgen voor de tuin.

Wie nog twijfelt over zijn vakantiebestemming kan met het boek van Marina Laméris *De buitenplaats en het Nederlandse landschap* in eigen land op reis en genieten van de nog ongeveer zeshonderd bestaande buitenplaatsen. Over het algemeen vrij toegankelijk of met een wandelkaart, goed onderhouden en ware paradijzen. Maar wie zorgt, en dit geldt zeker voor particuliere buitenplaatsen, dat dit zo blijft?

Na de lezingen ondertekenden tien organisaties, waaronder de Nederlandse Tuinenstichting en de Erfgoedvereniging Heemschut het Manifest Groen Erfgoed.

De initiatiefnemers van het Manifest Groen Erfgoed zijn van mening dat een betere borging in de ruimtelijke ordening, meer financiële middelen voor de instandhouding, meer onderzoek en educatie en meer waardering voor het particuliere initiatief en vrijwilligers de ingrediënten zijn om te kunnen blijven genieten van het unieke historische groen rond buitenplaatsen.

Het manifest wordt eind dit jaar aangeboden aan de overheid. Tekent u mee? Zie het bericht in de rubriek NTs-Nieuws op pagina 6 en 7 van dit Tuinjournaal.

De initiatiefnemers van het Manifest Groen Erfgoed zijn Erfgoedvereniging Bond Heemschut, Stichting In Arcadië en de Nederlandse Tuinenstichting.

Veel belangstelling voor themadag over buitenplaatsen.

NTs-voorzitter Beline Geertsema ondertekent het Manifest Groen Erfgoed.

Onder leiding van manager Dirk Corsèl en tuinbaas Marco van Buiten is de toekomst van Kasteel De Vanenburg in goede banen geleid.

De lijnen van het achttiende-eeuwse ontwerp zijn strak en grootschalig.

't Hof Ravestein: tuin omgeven door wind en het volle Zeeuwse licht

Wie legt er nu een buitenplaats, een tuin, aan midden in de wind,
de storm van zee, op zware zeeklei, die in de zomer letterlijk keihard
is, in het volle Zeeuwse licht? 't Hof Ravestein ligt midden op het
eiland Walcheren aan een doodlopende weg.

Het uitzicht rondom is adembenemend, Zeeuws, open tot aan de
duinen, met in de verte de kerktorens van Middelburg, Grijpskerke,
Oostkapelle, en een paar molens. Soms kun je de schepen op de
Westerschelde horen, je ruikt de zilte zee.

't Hof Ravestein, nr. 215 in de
Open Tuinen Gids van 2012, is open
na telefonische afspraak.
Voor donateurs van de NTs is de
entree gratis.
Willemien van Montfrans-Hartman,
Ravesteinweg 2, 4364TD Grijpskerke,
telefoon: 0650 673 435.

Bloeiende akkerranden.

Voorjaar met Zeeuwse 'bakkruidjes' (primula's).

Historie zichtbaar

De plek is zeker al sinds de middeleeuwen
bewoond. Ooit kwam het zoute water tot bij
het huis. Het landschap kent een licht reliëf; de
geschiedenis ervan is nog zichtbaar.
In de achttiende eeuw werd Ravestein de buiten-
plaats van een bewindvoerder bij de Verenigde
Oost-Indische Compagnie. Hij zette het geheel
groots op met een omgracht eiland van honderd
bij honderd meter, een grand canal van honderd
meter, dat naar het zuiden is gericht, een plein met
hoge bomen en een sterrenbos. Hij noemde een
V.O.C.-schip naar zijn buitenverblijf, De Ravestein.
Het wrak ligt nu bij de Malediven.
De bewoners van toen genoten van het goede leven.
Dat blijkt uit inventarislijsten en archeologische
vondsten. Maar de inkomsten van de V.O.C. liepen
terug. De buitenplaats werd verkocht en de grond
kreeg een agrarische bestemming. De grachten en
vijvers bleven bestaan. Overal vinden we resten uit
het verleden: een spinsteeentje, een kaurischelp,
scherven van boerenmelkschalen en van Japans en
Chinees porselein.
Vrijwilligers van de archeologische werkgemeen-
schap hebben het allemaal verzameld en
geïnventariseerd.

Restauratie

De Stichting Landschapsbeheer heeft ons gehol-
pen bij de restauratie van de kern van de oude
buitenplaats, zo'n 3,2 hectare. De boomgaarden,
met oude fruitrassen, inclusief moerbeï, vijg,

kweeper, noten en mispel zijn terug. Er zijn lange hagen van meidoorn
en liguster. Laanbomen zijn nieuw aangeplant op de oude plekken. Alles
volgens het oude, strakke plan. Geen poespas. In het hoge gras zijn paden
gemaaid, die de zichtlijnen aangeven van het oude ontwerp.
Op een deel van de fundering van het oude huis staat sinds 1916 een boer-
derij, met wagenhuis en grote Walcherse schuur. Het lijkt misschien niet
meer op een oude buitenplaats, maar dat is het wel. Het geheel is inmid-
dels aangewezen als rijksarcheologisch monument.
Sinds we de buitenplaats hebben vrijgemaakt van aardappel- en bietenteelt
is het echt genieten van de natuur. In het hoge gras struikeel je over klein
wild. Je hoort de lach van de groene specht, de rasp van de spotvogel en we
genieten van de zwaluwen, de vlinders en bijen. Ieder jaar zaaien we op een
andere, ruime plek op het terrein akkerrandenzaad in. Dat zijn paradijsjes
voor mens en dier.

Walcherse klimaat

Hoe dichterbij je het huis komt, hoe meer tuin. Rozen doen het fantastisch
op de zware klei. Ze staan in groepen op het terrein, waar ze het, na een
aanzelende start, zelfstandig prima rooien. Dichterbij het huis vormen ze de
structuur van de borders. Die zijn zo natuurlijk mogelijk. Als planten zich
er eenmaal gevestigd hebben, dan gaan ze er voor. Dat geldt trouwens ook
voor het onkruid. Voor bomen moet je geduld hebben. Zeker vier jaar, wordt
gezegd. Ze moeten wind, droogte en water leren doorstaan.

We proberen het onderhoud zoveel mogelijk zelf te doen en hulp van derden
goed te plannen. Je moet de lat wel eens even lager leggen, alles op zijn tijd.
Het tuingedeelte rondom het huis is een feest. Het klimaat op Walcheren
werkt mee. Veel mediterrane planten doen het hier goed. Tuinieren in het
Zeeuwse licht is heerlijk. En soms stuit je op een restje uit de geschiedenis,
een scherfje van een kommetje, of een antiek knooppje. Dat is een heel
bijzonder gevoel.

Tekst en fotografie - Joost Gieskes

Een ingekleurde potloodtekening gemaakt door L.A. Springer van de tuinbrug in 1887.
Bron: Bibliotheek Wageningen UR/Speciale collecties.

De gereconstrueerde Springerbrug.

In opdracht van baron Arnoud N.J.M. van Bienen (1839-1903), eigenaar van landgoed Clingendael tussen Den Haag en Wassenaar, ontwierp Petzold in 1888 drie reorganisatieplannen voor het buiten. De Duitse tuin- en landschapsarchitect Carl E.A. Petzold (1815-1891) werd mede landelijk bekend door zijn advieswerk voor de Prins der Nederlanden, Willem Frederik van Oranje Nassau (1797-1881). Om gezondheidsredenen vroeg Petzold aan de landschapsarchitect en dendroloog Leonard A. Springer (1855-1940) om zijn reorganisatieplannen uit te voeren. De recente reconstructie van de door Springer ontworpen brug kwam mede tot stand door tussenkomst van de NTs.

Pergola

Een van de plannen van Petzold behelsde de aanleg van ‘een tenniscourt en een bloementuin’. Baron Van Bienen gaf aan Springer opdracht om nabij het Huys Clingendael, over een singel achter het huis, een brug te ontwerpen die direct toegang gaf tot het voor de bloementuin en tennisbaan gereserveerde terrein. De positie van deze brug was reeds aangegeven op het ontwerp van Petzold. “Om te voorkomen,” zo schrijft Springer, “dat de lengte van de leuning eentonig wordt,” ontwierp hij op de brug, aan de kant van de geplande bloementuin, een ‘Laube’ (pergola), met wilde wingerd bedekt.

Bemoeienis NTs

Het ontwerp van de brug door Springer is precies bekend, inclusief de maatvoering, evenals een fraaie, ingekleurde tekening ervan (WUR, speciale collecties). Ofschoon werd aangenomen dat de brug nooit is aangelegd, werd onlangs in het gemeentearchief van Den Haag een foto met de brug aangetroffen uit 1915. In 2011 werd door de gemeente Den Haag besloten een reconstructie van de brug te maken; een besluit van historische betekenis. Om dit te bewerkstelligen is door de Nederlandse Tuinenstichting door de jaren heen wel enige diplomatieke druk uitgeoefend op de gemeente. Reden waarom de portefeuillehouder Zuid-Holland samen met de Haagse wethouder op 22 december 2011 de nieuwe brug mocht openen. Het resultaat mag er zijn! Hiermee is het fraaie ensemble van de barokke trap, eveneens een ontwerp van Springer, de Hollandse tuin* en de brug naar Huys Clingendael voltooid.

*De Hollandse tuin ligt op de plaats van de bloementuin, die zover we weten nooit is aangelegd.

Geraadpleegde bronnen

Doorn, M. van, en Vaillant, C., *Clingendael, het huis, de tuinen, de bewoners*, Den Haag 1982.
Gieskes, J.S.H., *Geschiedenis van Clingendael in kort bestek*, Cascade bulletin voor tuinhistorie 2009/18.
Tijdschrift voor Tuinbouw, jaargang 2, geschrift van L.A. Springer.
Moes, C.D.H., *L.A. Springer- Tuinarchitect Dendroloog 1855-1940*, Rotterdam 2003.
Rohde, M., *Von Muskau bis Konstantinopel, Eduard Petzold ein europäischer Gartenkünstler 1815-1891*, Dresden 1998.

Tuinhistorisch onderzoek voor Wijhezicht

Tekst - Henk van der Eijk

De aangekondigde bouw van een appartementencomplex in het park van Wijhezicht trok afgelopen zomer de aandacht van de monumentencommissie. De gemeente Olst-Wijhe bleek uitgebreide plannen te hebben voor de omgeving van het voormalige gemeentehuis in Wijhe. Het complex vormde daar een onderdeel van. De Monumentencommissie viel vooral over de gekozen locatie, en over het gebrekkige onderzoek dat aan het stedenbouwkundig plan ten grondslag lag. Eind september 2011 is de gemeente dan ook gewezen op de noodzaak van degelijk onderzoek naar de geschiedenis van de parkaanleg.

Plannen

Het achttiende-eeuwse huis deed begin negentiende eeuw even dienst als school, maar is verder lange tijd particulier bewoond geweest. De meest noordelijke punt van de tuin bestond in 1832 uit moerasland. De aanwezigheid van een langwerpige en een ronde vijver maakt duidelijk dat de rest van het gebied bruikbaar was als tuin. Nu wordt het huis aan de achterzijde omgeven door een park waarvan de hoofdstructuur dateert uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Het park is geen monument. Voor een deel betekenen de plannen dat het huis ervan opknapt: enkele twintigste-eeuwse aanbouswels gaan verdwijnen. Het park wordt doorgetrokken in oostelijke richting, tot buiten de oorspronkelijke grenzen.

Bezwaren

Na aanname van de plannen afgelopen herfst, moest de gemeente het bestemmingsplan aanpassen. Monument of niet: sinds 1 januari 2012 zijn overheden verplicht om een cultuurhistorisch onderzoek te laten uitvoeren voor bestemmingplannen. Dus ook hier. Dat onderzoek is er nu, maar het is onder de maat: het is vooral een archeologisch onderzoek en beslaat maar een deel van het terrein. De Monumentencommissie is teleurgesteld over de reikwijdte van dit historisch onderzoek en beraadt zich ten tijde van de deadline voor dit stuk op stappen. De meest actuele informatie daarover vindt u op onze website.

Een uitsnede uit het plan voor Wijhezicht, met het geplande vierkante appartementencomplex in het oude park. Rechts bovenin de uitbreiding van het park richting oosten.
Bron: Stedenbouwkundig plan Park Wijhezicht (augustus 2011).

BESTUUR NTs
Beline Geertsema-Key, voorzitter, Hein Krantz, Marna Spoon, secretaris, Robert Kreder, penningmeester, Carla de Jonge, excursiecommissie, Henk van der Eijk, monumentencommissie, Marianne van Lidth de Jeude, studies en publicaties.

MONUMENTENCOMMISSIE
Annemiek Tromp, voorzitter, Hanny van der Heide, secretaris, Piet Bakker, Henk Barkhof, Jan-Willem Edinga, Henk van der Eijk, Rita Grothuis, Mariël Kok, Carla Scheffer

EXCURSIECOMMISSIE
Hetty Benschop, Carla de Jonge, voorzitter, Marjorie Gisolf, Roswitha Kleipool-De Regt, Ysk Vondeling, Anne Wolff, Lisette van Zandvoort-Gerritsen

OPENTUINENCOMMISSIE
Gonne Doorman-Van den Wall Bake, voorzitter, Anneke van Apeldoorn, Marianne Bielders-Bergmans, Rita den Breeje, Beline Geertsema-Key, Brigitte Gentis-Van Dam Merrett, Lietje de Vree-Van den Bergh

PUBLICATIECOMMISSIE
Marianne van Lidth de Jeude, voorzitter en Honey Wolff

REDACTIECOMMISSIE
Marian Smeets-Lenshoek, hoofdredacteur, Korneel Aschman, Ronald van Immerseel, Éva Kovács, Marion Kruisbrink, Anne Wolff

COMMISSIE SOCIAAL TUINIEREN
Suzanne Kooij, projectleider, Beline Geertsema-Key, Natascha Béguin, Corinne Bierman, Marilies Jacobs

COMMISSIE WEBSITE
Suzanne Kooij, Henk van der Eijk

BUREAU NTs
Suzanne Kooij, hoofd bureau, Ellen Kickhefer
Het bureau van de NTs is bereikbaar op maandag, dinsdag en woensdag van 10-13 uur.

COLOFON
29e jaargang, nummer 2, juni 2012
Een uitgave van de Nederlandse Tuinenstichting.
Verschijnt 4x per jaar.
ISSN 1382 - 2659
Oplage: 3.400 exemplaren
Redactie: Redactiecommissie Tuinjournaal
Eindredactie: Hanneke Prins
Vormgeving: MAT Den Haag (basisontwerp ètre Amsterdam)
Druk: Drukkerij Ten Brink, Meppel

NEDERLANDSE TUINENSTICHTING
Nieuwezijds Voorburgwal 75 sous,
1012 RE Amsterdam
T 020 623 50 58
Website: www.tuinenstichting.nl
E-mail: info@tuinenstichting.nl
Giro 559 54 46 (ING Bank)
IBAN NL28 INGB 0005595446 / BIC INGBNL2A

De redactie heeft getracht alle rechthebbenden van het illustratiemateriaal te achterhalen. Mochten personen of instanties desondanks van mening zijn dat rechten niet zijn gehonoreerd, dan kunnen zij met de redactie contact opnemen.

De landschappelijke aanleg van Mon Plaisir.

Het witgepleisterde Heesterlust, gesticht in de negentiende eeuw.

De achterzijde van Slot Haamstede.

Themajaar van de Historische Buitenplaats

Tekst en fotografie - Irene Agterkamp, Erfgoedvereniging Heemschut

VRIJDAG 6 JULI - GERED VAN HET WATER: BUITENPLAATSEN EN KASTELEN OP SCHOUWEN-DUIVELAND

Via NS-station Goes: Schuddebeurs, Haamstede, Zierikzee

Vanaf station Goes vertrekken we per bus naar Schuddebeurs op Schouwen-Duiveland. Schuddebeurs is ontstaan in het bosrijke gebied ten noordoosten van Zierikzee, waar de elite van de handelsstad Zierikzee vanaf de zeventiende eeuw buitenplaatsen stichtte. De bossen zijn grotendeels opnieuw aangeplant na de watersnoodramp van 1953.

Na de lunch bezoeken we de buitenplaatsen Mon Plaisir en Heesterlust, gevolgd door een wandeling met een gids door Schuddebeurs.

BUITENPLAATSEN MON PLAISIR EN HEESTERLUST

Midden achttiende eeuw stichtte mr. Anthony Ockersse, destijds burgemeester van Zierikzee, de buitenplaats Mon Plaisir. Het huidige wit gepleisterde landhuis met uitgebouwde erkerpartij, dateert grotendeels uit de eerste helft van de negentiende eeuw. De achttiende-eeuwse theekoepel aan de noordkant werd in de negentiende eeuw met het huis verbonden. Van de oorspronkelijke tuinaanleg zijn enkele restanten behouden bij de omvorming van het park rond 1830.

Buitenplaats Heesterlust werd begin negentiende eeuw gesticht; waarschijnlijk door Samuel Boeye, in de Franse Tijd lid van het Departementaal Bestuur van Zeeland. In de buitenplaats zijn twee achttiende-eeuwse buitens samengevoegd, genaamd Boschlust en Vriendhoven. Voor deze excursie wordt het park van Heesterlust speciaal opengesteld. Het park is door reconstructie en nieuwe aanleg een bezienswaardigheid geworden.

SLOT HAAMSTEDE EN BURGERWEESHUIS ZIERIKZEE

Vervolgens reizen we per bus naar slot Haamstede. De donjon van het slot stamt uit de dertiende eeuw. In 1525 werd het slot door brand verwoest, maar de donjon bleef behouden. Het kasteel werd daarna herbouwd. In 1981 kwam het in handen van de Vereniging Natuurmonumenten. De rijke historie van het kasteel wordt belicht door de gidsen van Natuurmonumenten tijdens een wandeling door het bos.

Na het bezoek aan Slot Haamstede reizen we naar het Burgerweeshuis in Zierikzee. Het pand was oorspronkelijk een patriciërswoning, met een bijzondere rococo stijlkamer met goudlederen behang van circa 1750. Speciaal voor deze excursie opent mevrouw Tessa Braat de deuren van het Burgerweeshuis en is ook de tuin te bezichtigen. De tuin is in de zomermaanden op zijn mooist.

De excursie start met de bus vanaf NS-station Goes. De touringcar vertrekt vanaf het busstation om 11.00 uur. Het parkeren bij station Goes is geheel gratis. U kunt uw auto parkeren op het Stationsplein. Kosten: € 39,- per persoon voor donateurs van de Nederlandse Tuinenstichting en Heemschut, € 49,- voor niet-leden.

Aanmelden

Aanmelden kan **vanaf 29 mei 2012** bij voorkeur via de website www.heemschut.nl (via agenda) of telefonisch 020-6225292. Aanmeldingen zijn definitief na ontvangst van een bevestiging per e-mail. Uiterlijk 14 dagen voor aanvang van de excursie dient het bedrag te zijn bijgeschreven op rekening nr. 14.62.53.442. t.n.v. Heemschut te Amsterdam o.v.v. 6 juli Schouwen-Duiveland. Aan de deelnemers wordt uiterlijk 10 dagen van te voren een definitieve bevestiging van deelname verstuurd. Op uw aanmelding zijn de Algemene voorwaarden voor deelname aan een evenement van Heemschut van toepassing. Aanmeldingen per brief, e-mail of aanmeldingen gedaan voor 29 mei 2012 worden niet behandeld als inschrijving. Een betaling zonder dat er digitale of telefonische aanmelding is geweest geldt ook niet als inschrijving. Inlichtingen: info@heemschut.nl.

Stichting Arboridata

Red een plantentuin, red planten kennis!

Nederland kent duizenden verzamelingen van bijzondere planten in tuinen en parken. De tuinmannen en -vrouwen die er voor zorgen beschikken over unieke ervaring en kennis. Meestal weten ze precies waar deze planten vandaan komen en kennen ze de geschiedenis en het gebruik. Deze kennis is van grote wetenschappelijke waarde.

Tekst en fotografie - Wybe Kuitert

Plantenverzamelingen bewaren voor de toekomst

Het zorgvuldig bijhouden van al deze kennis en de gegevens van de planten is niet zo eenvoudig en heeft vaak een lage prioriteit. Daardoor is de waarde van zo'n verzameling minder bekend en loopt de collectie zelfs gevaar als een liefhebber overlijdt of een tuin moet wijken voor andere belangen.

Om plantenverzamelaars te helpen met het bijhouden van hun kennis en ervaringen, is de Stichting Arboridata opgezet. De Stichting heeft als doel om kennis van minder bekende verzamelingen van planten goed te beheren, als een steun in de rug voor plantentuinen. De Stichting beschikt hiervoor over de wetenschappelijke database Atlantis, een systeem dat ook wordt gebruikt door musea, arboreta, en plantentuinen van universiteiten. Arboridata is van start gegaan met het beheer van de volgende collecties:

- De Keukenhof, Lisse: Japanse bloemkersen (Prunus).
- Het Lindenaarboretum, Corle, Winterswijk: Lindes (Tilia).
- De Oranjerie, Den Helder: Japanse tuinplanten.
- Jan van den Brandhof, Hemmen: de Nederlandse Plantencollectie Trillium.
- Jan van den Brandhof, Hemmen: de Nederlandse Plantencollectie Veratrum.
- Stichting Kasteeltuin Hemmen, Hemmen: de Nederlandse Plantencollectie Hibiscus.

Investeren in biodiversiteit

Collecties van zeldzame planten zijn ook belangrijke genetische bronnen. Daarmee zijn ze belangrijk voor het beheer en behoud van de biodiversiteit. Plantenkennis is voortdurend in ontwikkeling en om bruikbaar te blijven, moet de kennis steeds getoetst blijven aan de praktijkervaringen.

De oorspronkelijk inheemse bomen en struiken van ons land bevatten elementen van een historische variabiliteit die nog slechts aanwezig is in een enkele oude boom, of oude heesteropstand. Het Nationaal Lindenaarboretum (Corle, Winterswijk) is hier een voorbeeld van. Tientallen historische dorpslinden en enkele oorspronkelijk inheemse linden uit primaire bosopstanden zijn gestekt en staan nu in de collectie opgeplant. De kennis erover was nauwelijks beschikbaar. Het belang van de collectie was daarmee niet veiliggesteld; een taak die Arboridata op zich heeft genomen.

Het bestuur van Arboridata bestaat uit: Prof.dr.ir. Wybe Kuitert, voorzitter, Ir. Theo Borst, secretaris, Jaap van Zetten, penningmeester, Jan van den Brandhof, lid.

Voor meer informatie:
Secretariaat Arboridata
Generaal Foulkesweg 22, 6703 BR Wageningen

Berceau van linde in het Lindenaarboretum in Corle.

Prunus serrulata var. Speciosa 'Goza-no-ma-mioi' uit de Collectie Keukenhof.

Japanse Tuin Oranjerie in Den Helder.

Op de bres voor groen cultureel erfgoed

Door de openstelling van ruim tweehonderd particuliere tuinen en parken en het organiseren van excursies en lezingen, brengt de NTs jaarlijks ruim 100.000 mensen in contact met groen cultureel erfgoed. In 2012 organiseert de NTs een themadag over groen op buitenplaatsen, alsmede excursies naar buitenplaatsen; wordt een nieuw beleidsplan geschreven voor de periode tot 2015 en gaat de NTs meer doen met het Project Sociaal Groen.

Tekst - Marian Lenshoek Fotografie - Piet Bakker, Connie Ekker, Suzanne Kooij, Marna Spoon

Vrijwilligers actief in Betondorp.

Borders in de tuin van Marna Spoon in Dordrecht.

De bedreigde tuin van het Rosa Spierhuis in Laren.

Activiteiten in 2011

Project Sociaal Groen

Veel Nederlanders hebben geen toegang tot groen en natuur. Oudere en sociaal geïsoleerde mensen kunnen veel baat hebben bij een groenere woon-omgeving. Dat was aanleiding een 'Project Sociaal Groen' op te zetten in het historische tuindorp Betondorp in Amsterdam. In deze buurt helpt de NTs verwaarloosde tuinen opknappen. Zo verbreedt de NTs haar missie tot een meer sociale invulling.

Project 'Tuinen+' in Groningen

Van 17 tot en met 26 juni vond in de provincie Groningen een tuintiendaagse plaats langs groene evenementen. Ook werd aandacht geschonken aan de Nederlandse tuingeschiedenis. Mede op initiatief van de Nederlandse Tuinenstichting is de tentoonstelling 'Dutch wave' in Warffum georganiseerd, die op 16 juni werd geopend door NTs-voorzitter Beline Geertsema.

Monumentencommissie

Naar aanleiding van meldingen van donateurs, onze provinciale rapporteurs en het publiek doet de Monumentencommissie onderzoek naar bedreigde waardevolle tuinen en parken. De visie van de Monumentencommissie kan een belangrijke leidraad zijn in contacten met betrokken gemeenten of provincies.

De Monumentencommissie was in 2011 betrokken bij de volgende projecten:

- Rosa Spierhuis in Laren
- Frederikspark in Haarlem
- Griffietuin bij Paviljoen Welgelegen in het Frederikspark in Haarlem
- Kerkhofbeplanting Nieuwe Kerk in Den Haag
- Oosterbeekse landgoederenzone
- VSM-tuin in Alkmaar
- Dieptetuin in Zeist
- Park Wijhezicht in Wijhe
- Park Oog in Al in Utrecht
- Van Bergen IJzendoorpark in Gouda
- Bomenkap landgoed Nienoord in Leek
- Frederiksoord

Excursiecommissie

In 2011 zijn vier excursies voor donateurs georganiseerd: een fietsexcursie naar de Zochertuinen in Haarlem op zondag 22 mei, een tuinenrally in Belgisch Limburg op zondag 12 juni, tuinen in Dordrecht op vrijdag 26

augustus en landgoed Twickel op 17 september.

Donateurs konden tevens deelnemen aan een door de vereniging Open Tuinen België georganiseerd bezoek aan open tuinen rondom Hasselt.

Opentuincommissie

In maart 2011 is de Open Tuinen Gids gepubliceerd, met beschrijvingen van 287 gekeurde particuliere tuinen en parken van NTs-donateurs. In totaal zijn in 2011 39 nieuwe tuinen bezocht, waarvan er drie niet voldoen aan de kwaliteitseisen die de NTs stelt.

De Opentuincommissie organiseerde regiodagen voor opentuin eigenaren voor Brabant in Kaatsheuvel, voor Zeeland in Vrouwenpolder, voor Midden-Nederland in Nijkerk en voor Drenthe en delen van Overijssel en Gelderland in Geesteren. Op de bijeenkomsten wisselden de deelnemers ervaringen uit en zijn recente ontwikkelingen binnen de NTs besproken.

Publicatiecommissie

In opdracht van de NTs doen studenten van de Hogeschool Van Hall/Larenstein onderzoek naar twintigste-eeuwse tuin- en landschapsarchitecten. Momenteel onderzoeken zij de werken van John Bergmans en de modernistische landschapsarchitect Hein Otto. In samenwerking met de Stichting BONAS (Bibliografieën en Oeuvrelijsten van Nederlandse Architecten en Stedenbouwkundigen) wordt gestreefd naar publicatie van de onderzoeken. Curator van de reeks studies is Erik de Jong, bijzonder hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur aan de Universiteit van Amsterdam.

Publiciteit

Redactie Tuinjournaal

Vier keer per jaar publiceert de NTs de uitgave Het Tuinjournaal voor donateurs en relaties. Thema's in 2011 waren: Leifruit (maart), Biologisch tuinieren (juni), Grassen (september) en De plant afgebeeld (december).

Website

In juli 2011 is de geheel vernieuwde website live gegaan, met sindsdien ongeveer zeshonderd bezoekers per dag. De website heeft een beveiligd gedeelte voor NTs-donateurs met onder andere informatie over te bezoeken open tuinen.

Social media

Nieuws van de NTs is te volgen via Twitter, LinkedIn en Facebook.

Overige activiteiten

Sneeuwkllokjesdagen

Aan de Sneeuwkllokjesdagen die de NTs ieder jaar organiseert, deden in 2011 vijftien tuinen mee.

Vrijwilligersdag 2011

Op 17 april vond de jaarlijkse vrijwilligersbijeenkomst plaats op Kasteel Middachten in De Steeg. Gonne Doorman-Van den Wall Bake werd op deze

bijeenkomst uitgeroepen tot Vrijwilliger van het Jaar, vanwege haar jarenlange inzet als voorzitter van de Open Tuinencommissie en als voormalig bestuurslid.

Claude Lorrain: exclusieve lezing voor donateurs

Naar aanleiding van de eerste Nederlandse overzichtstentoonstelling over de Franse landschapschilder Claude Lorrain, gaf de directeur van het Teylorsmuseum in Haarlem op 4 november een goed bezochte lezing speciaal voor NTs-donateurs.

Evenementen

- De NTs was met een stand aanwezig op
- 29 mei 2011 tijdens de 'Dag van het Park' op Beekstijn te Velsen-Zuid
 - 17, 18, en 19 juni 2011 tijdens de Kwekerijendagen op landgoed Bingerden

Dit is een verkorte versie van het jaarverslag.

De integrale versie staat op de website:

www.tuinenstichting.nl.

De grassen in De Buitenhof van Henk Geerling in Epe.

TUINEN NEDERLANDSE STICHTING

De tuin van De Beukenhof, nr. 89 in de Open Tuinen Gids 2012, van Ellen en Hans Lubbers in Barneveld.

Word donateur of maak iemand donateur

Het donateurschap van de Nederlandse Tuinenstichting biedt de volgende voordelen:

- u ontvangt ieder jaar in maart de Open Tuinen Gids
- uw NTs-donateursnummer geeft toegang tot meer dan tweehonderd geselecteerde donateurstuinen
- u ontvangt 4x per jaar het Tuinjournaal
- u kunt advies vragen aan onze deskundige Monumentencommissie
- de NTs-excursies brengen u naar bijzondere tuinen en parken
- u steunt als donateur de doelstellingen van de NTs: het beschermen van waardevol historisch erfgoed

Interesse?

Neem contact met ons op:
Nederlandse Tuinenstichting
Nieuwezijds Voorburgwal 75 sous
1012 RE Amsterdam
020 623 50 58 (maandag, dinsdag en woensdag 10-13 uur)
info@tuinenstichting.nl

Wilt u een groene toekomst?

Met een erfstelling, een schenking of een legaat helpt u de Nederlandse Tuinenstichting om zich te blijven inzetten voor het behoud van tuinen en parken die belangrijk zijn door vormgeving, beplanting, ligging en cultuurhistorisch karakter. Zodat de generaties na u kunnen blijven genieten van ons bijzondere groene erfgoed. Uw notaris kan u adviseren over de mogelijkheden.

Wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met het secretariaat van de Nederlandse Tuinenstichting op 020 623 50 58 of via e-mail: info@tuinenstichting.nl. De NTs beschikt over een notaris die bereid is om de akte gratis te passeren.